

árkainak környékén húzódott. Terepadottságok miatt csupán az 1954-es feltárás eredményeinek hitelesítésére és az akkor előkerült falak környezetének minimális vizsgálatára szorítkozhattunk. Az árokban két ÉK–DNy irányú falat, helyesebben falalapotást találtunk, egymástól 1,65 m távolságra. Az árokban északabbra elhelyezkedő alapozás a felszíntől 40 cm-re bukkant elő, csupán felső kőszora tartozhat a falazat felmenő részletéhez. Ugyanitt az árok K-i metszetalában nagy mennyiségű, valószínűleg a falhoz tartozó omladékréteg is megfigyelhető volt. A délre lokalizált alapozás teljesen lepusztult, 1,2 m mélyen volt. Az előkerült kevés középkori lelet újkori és legújabb kori anyaggal vegyesen került a felszínre, ezért biztosnak látszik, hogy itt az 1954-es ásatás helyszínrajzán már feltüntetett falakat találtunk meg. A II. szelvényben É–D irányban húzódó, igen rossz megtartású, szabálytalan síkú középkori fal részletét találtuk meg, a fal teteje a felszíntől 90 cm mélyen kezdődik. Hosszúsága 2,9 m, szélessége 30–40 cm között változik, a szelvény É-i metszetalánál mindössze 20 cm széles. A fal Ny-i oldalán mintegy 50 cm mélységű, 30 cm széles téglából rakott felület húzódik, amely enyhén D felé hajlik. Szerepét az egykori falban nem tudtuk tisztázni. Az ásatáson előkerült leletek változatosak: nagy mennyiségben került elő középkori kerámia. Ezenkívül a középkorinál kisebb számban újkori, 18–19. századi leletanyagot is begyűjtöttünk.

Október 11-én nyílt lehetőség az épülettől DNy-ra húzódó terület gépi árokkal történő átvizsgálására. A területet K és D felől lehatároló kerítésfalak által közbezárt területen egy 11×7 m külső kerületű, 2,6–3,3 m mély „L”-alakú árokban 2,6 m mélyen találtuk meg az itt 1977-ben elhelyezett igen nagyméretű olajtartályt. Ennek földbe helyezésével gyakorlatilag elpusztították, illetve a későbbi kutatás számára hozzáférhetetlenné tették az itt 1977-ben megfigyelt középkori épületmaradványokat. Az árok teljes mélységében csak egynemű, újkori feltöltést, korábbi építkezések törmelékét találtuk meg. Említésre méltó leletanyag – két másodlagos helyzetű középkori kváderkövet leszámítva – nem került elő.

BUZÁS GERGELY – KOVÁTS ISTVÁN

424. Visegrád, Városmegye

(Pest megye) Ó, Ró, Á, Kk

A 11. sz. út, a Rév utca, a Fő utca és a Mozi köz által behatárolt 1,3 ha nagyságú beépítetlen területen (hrs.: 83, 84, 85) új városmegye kialakítását megelőzően 2004. július 12. és augusztus 31. között régészeti kutatást végeztünk. Ennek során a területet átszabdoló árokrendszert alakítottunk ki, amelyet egyrészt a 2003-ban húzott kutatóárkok, másrészt a már ismert régészeti objektumok határoztak meg. A középkori rétegekig marológépekkel hatoltunk le. Összesen 13 nagyméretű kutatóárkot, két szelvényt nyitottunk, valamint több kutatási felületet a 83/2 hrsz. magántulajdonban lévő ingatlan (úgynevezett Bene-telek) végében.

Az előkerült változatos leletek kora a 13. sz. végétől a 16. sz. közepéig terjed. Több ponton késő Árpád-kori kerámiát találtunk, ami arra utal, hogy a területet már akkor használták. Előkerült ugyan az elmúlt esztendő munkálatai során néhány római kori kerámiatöredék, illetve két pénzérme is, továbbá kevés őskori lelet is, azonban nagyobb mennyiségben való megjelenésük nem volt jellemző. A területet egyértelműen a késő Árpád-korban, a 13. század második felében vették használatba, s attól az időszaktól fogva már jelentős mennyiségű leletanyagot találunk. Ez egyértelműen arra mutat, hogy az írott forrásokban is szereplő 13. század végi hospes-település erre a területre is lokalizálható, noha korai építményre utaló egyértelmű nyomot nem találtunk. A területet – a leletanyag alapján – a 14–15. században használták intenzíven, tehát egyértelműen része volt a középkori városnak.

A történeti kutatások és az írott források szerint a terület a tatárjárás után kialakuló hospes-településnek, majd az ebből kifejlődő privilegiumokkal felruházott civitasnak része volt. A 14. században a két részből álló város magyar városrésze lokalizálható a patak és a mai városmegye területére. A régészeti adatok szerint a (magyar) város egyértelműen kinyúlt erre a területre is, hiszen már a tatárjárás után használatba vették az ide települő (telepített) vendégnépek, majd a 14–15. században végig aktív része volt a városnak. A terület valószínűleg a város széle lehetett, vagy legalábbis ritkásabban beépített része, aminek többféle magyarázata is lehet. Elképzelhető, hogy a Dunához való közelség, esetleg városfal miatt volt kevésbé beépített. Az tűnik azonban a legvalószínűbbnek, hogy ezen a területen kereskedelmi és kézműves tevékenység folyt, mely a vásározás, vagy a tűzveszélyes tevékenység miatt követelte meg a nagyobb, szabadabb tereket. A város más pontjain folytatott ásatások során kiderült ugyanis, hogy a mai városmegye, azaz a római katolikus templom–Rév utca–Fő utca környékén feltárt középkori házak sokkal sűrűbben helyezkedtek el. A területen több olyan objektum került elő, melyek középkori ipari tevékenységgel azonosíthatók. Az 1963-ban feltárt, mai 11. sz. út alá eső középkori kőépület (Fő utca 32., úgynevezett Birkl-telek) kovácsműhely lehetett, míg a Bene-telek körül feltárt számos csont-hulladék csontműhely létét feltételezte. A Fő utca 36. sz. telek végére lokalizálható a 14. századi üveggyártóként azonosított gödörrendszer. A szomszédos, 2003-ban feltárt 30×8 m-es ház funkcióját egyelőre nem sikerült felfedni, de az épület szerkezete, és más analógiák alapján nem kizárt, hogy kereskedelmi tevékenységgel lehetett kapcsolatban. Ezt a Duna közelsége, és a 2004-ben megismert széles felvonulási útfelület is alátámasztja. Kutatási területünk tehát a középkori városnak aktív része volt, de nem volt olyan sűrűn beépítve, mint az attól K-re, DK-re elhelyezkedő központi terület. Már a 13. században használatban volt, s egészen a 16. századig a város része maradt. Kőépületei

ritkásabban helyezkedtek el, közöttük szabadon álló tűzhelyek, műhelyek, utak álltak.

A 2003-ban feltárt ház rámutatott arra is, hogy a középkorban esetleg kertek voltak, nagyobb terek, melyek piac gyanánt is működhettek. A Duna vízszintje alacsonyabb volt a mainál. Az épület olyan mélységben épült (a 11. sz. út szintjéhez képest 3 m-rel mélyebben), hogy mai vízszint vagy áradás esetén teljesen víz alá került volna.

A rendelkezésünkre álló terület 95%-át próbafeltárással feltártuk. DNy-i sarkát (Cseke-ház, és Fekete Holló panzió) egyáltalán nem ismerjük. Az ásatás során csupán a két kőépületnél volt módunk teljes felületben bontani, ami kb. 1000 m² feltárt területet jelent. Összesen tehát a teljes terület 20%-át (2600 m²) tártuk fel teljes felületi bontásban. A fennmaradó területet 95%-ban feltérképeztük. Ez alapján megállapítható, hogy a középkori rétegek 180–200 cm mélyen húzódnak a mai felszín alatt (tengerszint feletti magassága: 103.60–103.80 m). További kőépületek előkerülése nem várható.

MÉSZÁROS ORSOLYA

425. Visegrád, Városközpont, Bene-telek

(Pest megye) Kk

2004. július 19. és augusztus 13. között folytattuk a már részben feltárt úgynevezett Bene-telken levő 14–15. századi kőház kutatását. A feltárást a beruházás mellett az ebbe szükségessé, hogy a Fő utca 36. sz. ingatlan tulajdonosa hozzájárult, hogy a ház telkére eső részét is feltárjuk.

A visegrádi sportcsarnok és a ház között húzott kb. 2,5 m mély gépi árokhoz csatlakozva az épületet két szelvényvel ástuk ki. A kutatást megkönnyítette, hogy ezen a részen már nem volt legújabb kori feltöltés és a középkori kultúrréteg 40–60 cm-től kezdődött.

Az eddig 12×8,3 m-es méretűnek ismert ház KDK-i részét tártuk fel. Kiderült, hogy a ház DK-i sarkához téglával boltozott 3×5 m-es, valószínűleg földszintes bejárati helyiség kapcsolódott. A nagy mennyiségű középkori tégláhabarcsos járósíntre volt ráhullva. Innét a ház belső részébe 190 cm hosszú, 28 cm széles, három darabból faragott küszöbköves bejárat vezetett a minden bizonnyal emeletes ház belső részébe. Feltártuk a korábbról is ismert sárga agyagpadlót, amelybe hat különböző méretű cölöplyukat ástak bele. A járósínt feletti betöltésben 14–15. századi kerámiát, kisméretű vastárgyakat (szerszámok), aranyozott bronzgyűrűt, ép parasztkést, barna mázas Luxemburgi Zsigmond címeres kályhacsempe-töredéket találtunk. Az Árpád-sáv és a sas mellett a címerpajzson nem szerepel a Sárkányrend címerállata, ezért a példányt 1408 előttre keltezhetjük, ami kronológiailag megfelel a korábbi ásatásokon előkerült leletek, érmek által meghatározott időrendnek. A sárga padlót átvágva csekély kerámialelet mellett nagy mennyiségű állatsont, főleg halcsont került elő. Ez alatt sűrű agyag, egy korábbi járósínt (építési szint) húzó-

dott. A feltárás során faragott köveket, építészeti szerkezeti elemeket nem találtunk. Fontos lelet a ház belsejében előkerült megmunkált csonthulladék, amely a háznak, illetve lakóinak a közelben levő csontfeldolgozó műhellyel való feltételezett kapcsolatára utal.

GRÓF PÉTER – GRÓH DÁNIEL

426. Völcsej határa

(Győr-Moson-Sopron megye) Rő, Kk, Kú

2004. április 29-én terepbejárást végeztem régészeti hatástanulmány készítése céljából.

Horgásztó környéke: A település DNy-i szélén késő középkori és újkori cserepeket találtunk. A leletek a község szélső házainak vonalában fogtak el. A vízlevezető árkokon túli területek (Ny-ra és D-re) a sűrű vetés miatt nem voltak vizsgálhatóak, ezért a lelőhely kiterjedése ebben az irányban bizonytalan.

Kertalja: A tsz-majortól délre a falu felé eső területen római kori cseréptöredékek kerültek elő. A lelőhely határai csak K-i irányban biztosak, mivel Ny és É felé sűrű vetés, délre pedig a sportpálya akadályozta a terepbejárást.

A többi tervezett fejlesztési területen régészeti leletanyag nem került elő.

TAKÁCS KÁROLY

427. Zalabér, Templom tér 1.

(Zala megye) Ú

A belterület központi részén húzódó lelőhely déli szélét érintette a próbaásatás. A telken (hrs.: 424), a leendő épület és bejáróút helyén 72 m² felületet kutattunk meg. A telek déli szélén húzott kutatóárokban 120 cm vastag feltöltési és planírozási rétegeket figyeltünk meg, amelyekből a 18–19. század fordulójára keltezhető edénytöredékek kerültek elő. Objektumot ebben a kutatóárokban nem találtunk. A telek K-i szélén húzott másik kutatóárokban egy kiszedett téglafal részletét, és egy – az omladékrétegben jelentkező edénytöredékek tanúsága szerint – 18. századi kemence maradványát bontottuk ki. A leletanyag a zalaegerszegi Göcseji Múzeum Régészeti gyűjteményébe került.

Munkatárs: Kámán Beáta régésztechnikus.

KVASSAY JUDIT

428. Zalacséb, Körtvélyes

(Zala megye) B

2004. május 26. és augusztus 19. között megelőző régészeti feltárást végeztem a lelőhelyen. A 3000 m² nagyságú területen 135 régészeti objektum került elő, ebből 16 urnasír, egy szórt hamvas sír, a többi pedig telephez tartozó objektum.

Az urnasírok az ásatási terület nyugati részén 2 csoportot alkotva helyezkedtek el. Az urnák többségét kekedded, ívelt oldalú gödörben helyezték el egy tálka kíséretében, melyet leggyakrabban az urna mellett talál-